

موقعیت جغرافیایی استان آذربایجان غربی

استان آذربایجان غربی با احتساب دریاچه ارومیه حدود ۴۳۶۶۰ کیلومتر مربع مساحت دارد. این استان که در شمال غرب ایران واقع شده ۲/۶۵ درصد از مساحت کل کشور را تشکیل می‌دهد.

استان آذربایجان غربی از طرف شمال و شمال شرق با جمهوری آذربایجان و ارمنستان، از غرب با کشورهای ترکیه و عراق، از جنوب با استان کردستان و از شرق با استان آذربایجان شرقی و زنجان همسایه است. بر اساس آخرین آمار تقسیمات کشوری این استان دارای ۱۲ شهرستان، ۲۸ بخش، ۱۴ شهر، ۱۰۳ دهستان و ۳۲۲۷ آبادی دارای سکنه می‌باشد و مرکز آن شهر تاریخی ارومیه است.

استان آذربایجان غربی یکی از مناطق کوهستانی کشور است و توپوگرافی متنوع و گسترده‌ای دارد. بر اساس ساختار طبیعی استان، اکوسیستم‌های ویژه‌ای از ترکیب گیاهان در سطوح مختلف پوشش گیاهی در اشکوره‌های مختلف توپوگرافی به وجود آمده است که اهم آن‌ها به شکل جنگل‌ها و مراتع خودنمایی میکنند. این استان عمدتاً تحت تاثیر جریان هوای مرطوب اقیانوس اطلس و دریای مدیترانه است، ولی در برخی از ماه‌های زمستان، توده هوای سردی از اطراف شمال، هوای مدیترانه‌ای آن را متاثر کرده و موجب کاهش قابل توجه دما می‌شود.

از نظر تاریخی، تاریخ باستانی آذربایجان با تاریخ قوم ماد در آمیخته است. قوم ماد پس از مهاجرت به ایران آرام آرام قسمتهای غربی ایران از جمله آذربایجان را تصرف کردند. مقارن این ایام دولتهایی در اطراف آذربایجان وجود داشت که از آن جمله می‌توان به دولت آشور در شمال بین‌النهرین، دولت هیک در آسیای صغیر، دولت اورارتو در نواحی شمال و شمال غرب، اقوام

کادوسی در شرق و کاسی‌ها در حوالی کوه‌های زاگرس اشاره کرد. بعد از تاسیس دولت ماد، آذربایجان به ماد کوچک معروف شد و مشتمل بر شهرهای قدیمی همدان، ری، اصفهان و کرمانشاه بود. بعد از غلبه اسکندر مقدونی به ایران، سرداری به نام آتورپات در آذربایجان ظهور کرد و از اشغال آن توسط یونانیان ممانعت به عمل آورد. از آن به بعد این سرزمین به نام آتورپاتگان معروف شد. آتورپات به پادشاهی رسید و آن ناحیه را مستقل اعلام نمود. حکومت جانشینان آتورپات در آذربایجان در زمان اشکانیان نیز ادامه یافت و این منطقه توانست کماکان استقلال خود را حفظ کند. سرانجام اردشیر بابکان موسس سلسله ساسانی بر حکمرانان آذربایجان استیلا یافت.

صنایع دستی استان آذربایجان غربی به شرح زیر است:

انواع قالی و گلیم، نساجی سنتی، رنگرزی و چاپهای سنتی، رودوزی و بافتنی، سفالگری و سرامیک سازی، فرآورده های پوست و چرم، هنرهای مرتبط با فلز، چوب، حصیربافی، طراحی سنتی و نگارگری، صحافی و جلدسازی سنتی، گیوه دوزی و نمدمالی.

قالی بافی: در مورد قالی های استان آذربایجان غربی تاریخ دقیقی در دسترس نیست و نقشه خاصی که مربوط به استان باشد نیز وجود ندارد. ولی هم اکنون تقریباً نقشه سایر مناطق را می بافند. در آذربایجان غربی، به دلیل نزدیکی و همجواری با استان آذربایجان شرقی - که یکی از مراکز عمده قالیبافی در دنیا است - قالیبافی متداول می باشد. مهمترین مراکز قالیبافی استان شهرهای تکاب و میاندوآب و مناطق روستایی و عشایری آن است.

گلیم بافی: در بخشهایی از استان، گلیم سوماک نیز بافته می شود.

رنگرزی و چاپ های سنتی: کلیه فرآورده هایی که بوسیله قلم مو، قالب و شابلون، رنگ آمیزی می شود و پذیرای نقش می شود جزو چاپ های سنتی به حساب می آیند. البته در آذربایجان غربی عمدتاً در زمینه رنگرزی فعالیت می شود.

رودوزی: رودوزی های استان عمدتاً در زمینه «مقمان دوزی» انجام می شود. این هنر - صنعت که تولیدش در انحصار زنان و دختران خانه دار است. مواد اولیه مورد نیاز نخ ابریشم رنگین پارچه است. بیشتر محصولات این رشته در تهیه کلاه است. البته در حال حاضر زیرلیوانی، کمربند، کفش، جلیقه، رومیزی نیز تهیه می شود.

این رشته از سوزندوزی از بخش هایی است که طی آن زمینه اساسی پارچه را از بخیه می پوشانند و زمینه تازه ای از نقش و نگار ایجاد می شود. طرحهای سوزندوزی عمدتاً ذهنی و ملهم از برداشت های شخصی هنرمند است.

درباره استان آذربایجان غربی

استان آذربایجان غربی با وسعت ۴۳۶۶۰ کیلومتر مربع در شمال غرب کشور ایران قرار دارد که جزو یکی از کهن ترین استان

های ایران میباشد مرکز استان شهرستان ارومیه میباشد و شهرهای تابع این استان عبارتند از: خوی - ماکو - سلماس -

سردشت - مهاباد - میاندوآب - نقده - پیرانشهر

مردم این استان پیرو دین اسلام بوده و اکثریت آن مذهب شیعه دارند

شهرهای مهاباد سردشت و پیرانشهر اهل تسنن بوده و کرد نشین میباشد در ضمن تعدادی از اقلیتهای مسیحی نیز در ارومیه

زندگی میکنند

درباره شهر ارومیه

ارومیه یا اورمیه مرکز استان آذربایجان غربی یکی از شهرهای قدیمی ایران به شمار میرود که قدمت آن به ۲۰۰۰ ق م میرسد

این شهر در جلگه وسیع و سرسبزی که اطراف آن تا کیلومترها پوشیده از باغات انگور و سیب و مزارع میباشد واقع شده است

در مورد نام این شهر روایات مختلفی مطرح شده است عدهای از مورخین معتقد هستند که نام اصلی این شهر چی چست بوده

است و در باره نام فعلی این شهر اختلاف نظر وجود دارد.. برخی معتقد هستند که اورمیه از دو کلمه اور+میه تشکیل یافته است

که اور به معنی جا و مکان و میه به زبان آشوری یعنی آب.

ارومیه یکی از شهرهای زیبا و دیرپای آذربایجان غربی در جلگه بطول ۷۰ کیلومتر و به عرض ۳۰ کیلومتر و در کنار دریاچه

لاجوردی به همین نام گسترده شده است ؛ و این شهر به علت آب و هوای معتدل و داشتن مناظر زیبا یکی از شهرهای

توریستی کشور است. جمعیت این شهر ۷۲۵۰۰۸ نفر می باشد که از این تعداد ۴۴۴۰۰۱ نفر جمعیت شهری و ۲۸۱۰۰۷ نفر جمعیت روستائی و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۲۶۷ متر میباشد.

پیشینه تاریخی و آثار باستانی ارومیه

ارومیه یکی از شهرهای قدیمی کشور بوده که در دوران حکومت رضاخان بنام رضائیه تغییر نام داده بود که پس از پیروزی انقلاب اسلامی مجدداً به نام اصلی خود یعنی ارومیه تغییر نام داد. ساکنین شهر ارومیه را شیعه، سنی، یهودی، آشوری و ارمنی تشکیل میدهند که اغلب در یک محله در کنار هم زندگی می کنند. مردم این شهر به زبانهای ترکی، آشوری، ارمنی و کردی صحبت کرده و تمام طوایف زبان فارسی را نیز یاد گرفته اند که در مدارس به زبان فارسی تکلم می نمایند.

بناها و قلعه های قدیم ارومیه

قلعه بانک / این قلعه در بخش صومای برادوست شهرستان ارومیه بصورت قلعه ای چهار طبقه در بالای کوه و مخروطی شکل احداث شده است. پی قلعه سنگ یک پاچه ای استکه با آهن و نعل اسب و آهک و ماسه بنا گردیده و بشکل عمودی چند طبقه درآمده است دراین خرابه آثاریک شهر بنام بانکه به گویش کردی تک خانوار وجود داردو صاحب اصلی میرصوما نامی بوده است

قلعه دم دم / این قلعه در ارتفاعات برادوست در ۱۸ کیلومتری ارومیه بنا گردیده است. در سال ۱۰۱۸ هجری قمری به پیشنهاد امیرخان یکدست و با اجازه شاه عباس بزرگ ساخته شده است. قلعه دم دم از پنج قلعه بنامهای اصل قلعه، قلعه تحتانی، قلعه یخ و قلعه بیرونی تشکیل شده است. نخستین بانی قلعه متعلق به گذشته دور است که بعدا امیرخان روی آن استحکاماتی بنا کرد

عمارت چهاربرج / عمارت چهاربرج از ساختمانهای معروف ارومیه می باشد که رضا قلی خان بیگلر بیگی فرزند محمد موسی خان آنرا بنا کرده است. چهاربرج ساختمان بزرگی بوده که در چهار گوشه آن چهار برج ساخته شده است. این عمارت دارای اندرونی و بیرونی و تالارهای متعدد و حمام مخصوص بود که چند خانوار می توانستند در آن جا زندگی کنند.

در این عمارت از کریم خان زند و فتحعلی شاه قاجار پذیرائی شده است. تالارهای آن با نقاشی آب رنگ بوسیله نقاش هنرمند ارومیه ...ویردی تزئین شده است. سید علی محمد باب نیز چند روزی در آن زندانی بوده که از این جهت این ساختمان از نظر بهائیان جنبه مذهبی پیدا کرده است

بنای سه گنبد / بنای سه گنبد مقبره ای به شکل برج است که در جنوب شرقی شهر ارومیه واقع شده و در سال ۵۸۰ هجری قمری بنا گردیده است. بنا شبیه مزارهای قدیمی شهر مراغه می باشد که در نتیجه عدم مراقبت و آسیبهای وارده قسمت عمده

خطوط و نقوش آن ریخته و از بین رفته است. در سالهای اخیر نسبت به نگهداری باقیمانده آثار این بنا و مرمت قسمتهای خراب شده آن اقدام گردیده است. درباره وجه تسمیه سه گنبد برخی از مورخان بر این باورند که دو بنای دیگر نیز در مجاورت روستائی بنام چهریق از دهستانهای شهرستان سلماس وجود داشته که مجموعه سه بنا را در قدیم سه گنبد می نامیدند

مسجد جامع ارومیه / مسجد جامع ارومیه از بناهای نیمه دوم سده هفتم هجری قمری است. این مسجد در وسط بازار قرار دارد و دارای صحن بزرگ و شبستان آجری وسیع است که قسمت اصلی وسطی آن با گنبدی بلند پوشیده شده است.

محراب مسجد از نظر گچبری و خطوط از زیباترین آثار هنری مغول بوده و ارتفاع آن $82/7$ متر و عرض آن $5/48$ متر است. البته محراب در سال ۶۷۶ هجری قمری بدست استاد عبدالؤمن تبریزی گچبری شده و شاید خود مسجد از این تاریخ قدیمی تر باشد. مسجد در سال ۱۱۸۴ هجری قمری بدستور رضا قلی خان بیگلر بیگی ایل افشار و حاکم ارومیه تعمیر شده است

سوغاتی های مشهور ارومیه

نقل بیدمشک و حلوای گردو و حلوای هویج را میتوان از جمله مشهورترین سوغاتیهای ارومیه نام برد و علاوه بر آن عرق بیدمشک و عرق بادرنجبو از شهرت بسزائی برخوردار است. عرقیات بیدمشک و بادرنجبو علاوه بر خاصیت پزشکی برای خوشبو و خوش طعم کردن شربت های گوناگون مورد مصرف قرار می گیرد

کشاورزی استان

تنوع محصولات کشاورزی در استان آذربایجان غربی مخصوصا شهر ارومیه باعث شده که این استان از اهمیت ویژه ای برخوردار باشد باغات گسترده انگور و سیب از شهره خاصی نسبت به شهرستان های دیگر دارند و نظر هر بیننده ای را در فصل تابستان به خود جلب میکند

تنوع انواع انگور با اسامی مختلف و سیب در نوع خود بی نظیر است

به گفته ساکنین پا به سن گذاشته روستاهای اطراف ارومیه در زمانهای نه چندان دور یک نوع سیب در منطقه پرورش داده می شد که به نام سیب ترکمان مشهور بود که گویا شهرت جهانی داشته و هم اکنون نیز در کشورهای اروپائی گاه سیب ایران به خصوص سیب محصول باغات ارومیه را به این اسم می شناسند.

لازم به ذکر است که از محصول انگور به نوع شهد غلیظ به اسم دوشاب تهیه می شود که در میان ساکنین این استان از محبوبیت خاصی برخوردار است و زینت بخش سفره هر ارومیه ای میباشد.

و اما آونگ (میلاخ)! شاید برای شما جالب است بدانید یک نوع سبک نگهداری انگور به روش کاملاً سنتی است که در میان ارومیه ای ها معمول میباشد بدین صورت که انگور های چیده شده از باغات را روی یک طناب

با فاصله ۱۰ تا ۱۵ سانتی متری در کنار هم گره می زنند و در آخر سر در یک محل تاریک و سرد که اصطلاحاً (میلاخ دامی) نامیده میشود قرار میدهند. آونگ یا میلاخ تا عید نوروز در خانه هر ارومیه ای که به نوعی با کشاورزی ارتباط دارد یافت میشود.

در شب یلدا (چيله گجسى) نیز همراه هندوانه پای هر سفره آماده برای نوش نمودن میباشد.